

Dzelzceļš

Publicēts: 27.02.2020.

Atjaunināts: 21.07.2020.

Dzelzceļa transports ir viens no perspektīvākajiem sauszemes transporta veidiem gan drošības, gan ekoloģiskajā ziņā. Jau tagad tam ir liela nozīme Latvijas ekonomikā. No valsts kopējā sauszemes pārvadājumu apjoma dzelzceļa kravu pārvadājumu īpatsvars ir apmēram 39 %, bet pasažieru pārvadājumu – 7 %, bet Rīgas piepilsētas reģionā tas sasniedz 35 %. Dzelzceļa kravu pārvadājumu struktūrā 85% ir tranzīta pārvadājumi, galvenokārt no Krievijas un Baltkrievijas uz Latvijas ostām (Austrumu–Rietumu tranzīta koridors), iekšzemes pārvadājumi ir apmēram 11 %, kas izskaidrojams ar salīdzinoši īsajiem pārvadājumu attālumiem.

Publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūra tiek veidota atbilstoši tautsaimniecības vajadzībām un tās pārvaldītājs ir valsts dibināta akciju sabiedrība „Latvijas dzelzceļš”. Infrastruktūras attīstībai un drošības līmeņa paaugstināšanai tiek īstenoti vairāki projekti, kurus finansē no Eiropas Savienības fondu līdzekļiem kopīgi ar valsts budžeta līdzfinansējumu. Nākotnē tiek plānota maģistrālo līniju elektrifikācija gan ekonomisko, gan ekoloģisko apsvērumu dēļ.

Lai nodrošinātu visu pārvadātāju vienlīdzīgu un nediskriminējošu piekļuvi infrastruktūrai, ir izveidota a/s „LatRailNet”, kas veic infrastruktūras pārvaldītāja būtiskās funkcijas: dzelzceļa infrastruktūras jauda sadali un maksas noteikšanu par dzelzceļa infrastruktūras izmantošanu.

Veicot nozares liberalizāciju atbilstoši Eiropas dzelzceļu perspektīvo attīstības politiku virzienam, Latvijā papildus VAS „Latvijas dzelzceļš” meitas sabiedrībai SIA „LDZ Cargo” kravu pārvadājumu tirgū jau vairākus gadus veiksmīgi darbojas divas privātas kapitālsabiedrības - A/S „Baltijas ekspresis” un A/S „Baltijas tranzīta serviss”, pārvadājot 20% no kopējā apjoma, kas ir viens no augstākajiem rādītājiem Eiropā. Vietējos pasažieru pārvadājumus veic A/S „Pasažieru vilciens” un SIA „Gulbenes–Alūksnes bānītis”. Lai pasažieru vilcieni kļūtu mūsdienīgi, ērti un efektīvi, tiek veikta to modernizēšana un plānota jaunu sastāvu iegāde, piesaistot Kohēzijas fonda un valsts budžeta finanšu līdzekļus (sīkāka informācija par projektiem pieejama Satiksmes ministrijas sadaļā [„Investīcijas”](#)).

Starptautiskie dzelzceļa pasažieru pārvadājumi pašreiz tiek nodrošināti uz Krieviju, Baltkrieviju un Ukrainu. SIA “LDZ Cargo” nodrošina starptautisko pasažieru pārvadājumu organizāciju, piedāvājot pasažieriem braucienus uz Maskavu un Sanktpēterburgu. Satiksmi ar Minsku nodrošina Baltkrievijas dzelzceļu formējuma vilciens Minska–Rīga. 2018.gada 28.septembrī no Kijevas uz Rīgu caur Minsku un Viļņu sāka kursēt Ukrainas dzelzceļa formējuma starptautiskais pasažieru vilciens. Starptautiskajā pasažieru satiksmē Viļņa–Daugavpils–Viļņa pasažieru vilcienu kustību no 2018.gada 13.janvāra sestdienās un svētdienās (kursē 2 dīzeļvilcienu pāri) nodrošina Lietuvas valsts dzelzceļa uzņēmums “Lietuvos geležinkeliai”. Latvijas teritorijā šie vilcieni pietur tikai Daugavpilī.

Dzelzceļa nozares normatīvo aktu sistēma ir harmonizēta ar Eiropas Savienības tiesību aktiem un praksē izpildītas prasības par dzelzceļa transporta tirgus liberalizāciju, par valsts pārvaldi un satiksmes drošību. Pašreiz Dzelzceļa departamenta un ministrijas padotības iestāžu — Valsts dzelzceļa administrācijas un Valsts dzelzceļa tehniskās inspekcijas, kā arī Transporta nelaimes gadījumu un incidentu izmeklēšanas biroja — speciālisti un nozares eksperti aktīvi strādā Eiropas Savienības Padomes, Eiropas Komisijas un Eiropas dzelzceļa aģentūras darba grupās, lai Latvijas intereses tiktu atspoguļotas topošajos Eiropas Savienības tiesību aktos.

Starptautiskās organizācijas

Pašreiz Latvijas Republikā starptautiskos dzelzceļa pasažieru un kravu pārvadājumus regulē šādi starptautiskie tiesību akti:

1.Konvencija par starptautiskajiem dzelzceļa pārvadājumiem (COTIF)

Konvencija par starptautiskajiem dzelzceļa pārvadājumiem (COTIF), kurai Latvijas Republika pievienojusies ar 03.06.1999. likumu „Par 1980.gada 9.maija Bernes konvenciju par starptautiskajiem dzelzceļa pārvadājumiem (COTIF)” un grozījumiem ar 12.03.2004. likumu „Par 1999.gada 3.jūnija Protokolu par grozījumiem 1980.gada 9.maija Konvencijā par starptautiskajiem dzelzceļa pārvadājumiem (COTIF)”;

Starptautiskā dzelzceļa pārvadājumu starpvaldību organizācija (OTIF) <http://www.otif.org/>), kas uztur šo konvenciju, tika nodibināta 1985.gada 01.maijā. OTIF galvenā mītne atrodas Bernē. Organizācijas mērķis ir starptautiskās dzelzceļa satiksmes īstenošanas kārtības pilnveidošana un vienkāršošana, vienotu noteikumu, kas regulē starptautiskos dzelzceļa pasažieru un kravu pārvadājumus, pilnveidošana.

Latvija pievienojās:

- 1) 1999.gadā - 1980.gada 9.maija Bernes Konvencijai par starptautiskajiem dzelzceļa pārvadājumiem (COTIF) (<http://www.likumi.lv/doc.php?id=20177&from=off>);
- 2) 2004.gadā – Konsolidētajai 1999.gada COTIF konvencijai (<http://www.likumi.lv/doc.php?id=226219&from=off>).

2.Nolīgums par pasažieru starptautisko satiksmi (SMPS)

Nolīgums par pasažieru starptautisko satiksmi (SMPS) (<http://www.likumi.lv/doc.php?id=81252>), kuram Latvijas Republika pievienojusies ar 21.11.2003. likumu „Par Nolīgumu par pasažieru starptautisko satiksmi (SMPS)”

SMPS konsolidētā teksta aktuālā redakcija krievu valodā un tā tulkojums latviešu valodā, kā arī grozījumu, kas izdarīti līdz 2015. gada 1. maijam, un grozījumu, kas izdarīti līdz 2016. gada 1. maijam, teksts latviešu un krievu valodā elektroniskā veidā atrodams: <https://likumi.lv/ta/id/295290-par-dzelzcelu-sadarbibas-organizācijas-nolīguma-par-pasažieru-starptautisko-satiksmi-publicesanu>

SMPS grozījumu, kas piemērojami sākot ar 2017.gada 1.maiju, teksts latviešu un krievu valodā elektroniskā veidā atrodams: <https://www.vestnesis.lv/op/2018/208.4>

SMPS grozījumu, kas piemērojami, sākot ar 2018.gada 1.maiju, teksts latviešu un krievu valodā elektroniskā veidā atrodams: <https://www.vestnesis.lv/op/2019/26.1>

Nolīgums par starptautisko dzelzceļa kravu satiksmi (SMGS) (<http://www.likumi.lv/doc.php?id=207681>), kurš ir spēkā no 1993.gada 1.marta.

SMGS konsolidētās versijas tulkojuma latviešu valodā aktuālā redakcija un aktuālā redakcija krievu valodā elektroniskā veidā atrodama: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/275486-par-noligumu-par-starptautisko-dzelzcela-kravu-satiksmi-smgs-> Konsolidētais SMGS ar grozījumiem un papildinājumiem Latvijas Republikā stājies spēkā 2015.gada 1.jūlijā.

SMGS grozījumu, kas piemērojami, sākot ar 2016.gada 1. jūliju, teksts latviešu un krievu valodā elektroniskā veidā atrodams: <https://www.vestnesis.lv/op/2016/33.4>

SMGS grozījumu, kas piemērojami, sākot ar 2017.gada 1. jūliju, teksts latviešu un krievu valodā elektroniskā veidā atrodams: <https://www.vestnesis.lv/op/2017/144.9>

SMGS grozījumu, kas piemērojami, sākot ar 2018.gada 1. jūliju, teksts latviešu un krievu valodā elektroniskā veidā atrodams: <https://www.vestnesis.lv/op/2019/26.2>

Šos nolīgumus uztur Dzelzceļu sadarbības organizācija (OSŽD) (<http://osjd.org/>), kuras dalībvalsts Latvija ir kopš 1992.gada. OSŽD, kurā ir 29 dalībvalstu, dibināta 1956.gada 28.jūnijā Sofijā (Bulgārija) dzelzceļa transporta ministru sanāksmes ietvaros. Organizācijas galvenā mītne atrodas Varšavā. Latvijas pasažieru un kravu pārvadājumos uz un no OSŽD valstīm, kā arī tranzītā caur tām tiek izmantoti vienīgi šīs organizācijas izstrādātie noteikumi un starptautiskie līgumi. Pašlaik dzelzceļa pārvadājumu apjoms veido 90 % no kopējā dzelzceļa pārvadājumu apjoma – it īpaši, kravu pārvadājumos ar Krieviju, Baltkrieviju, Kazahstānu, Ukrainu, Ķīnu. Pārvadājumos ar minētajām valstīm SMGS un SMPS Nolīgumi ir vienīgā līgumtiesiskā pārvadājumu regulējuma bāze. Turklāt jāatzīmē, ka tieši dzelzceļa kravu pārvadājumiem Latvijas ekonomikā ir būtiska nozīme.

OSŽD galvenie mērķi ir starptautisku dzelzceļa kravas un pasažieru pārvadājumu attīstība, vienotas dzelzceļa transporta telpas izveide Eirāzijas reģionā, transkontinentālo dzelzceļa virzienu konkurētspējas palielināšana, kā arī zinātniski tehniskās sadarbības veicināšana dzelzceļa transporta nozarē.

Iestādes, uzņēmumi, organizācijas

[Skatīt vairāk](#)

Būtiskākie normatīvie akti

[Skatīt vairāk](#)

Statistika

[Skatīt vairāk](#)

Trokšņu stratēģiskā karte dzelzceļa līnijai

[Skatīt vairāk](#)

Dzelzceļa līnijas trokšņu samazināšanas rīcības plāns

[Skatīt vairāk](#)

Rail Baltica

[Skatīt vairāk](#)

<https://www.sam.gov.lv/lv/dzelzcels>